

statí *Ta gorst' zemli* (Sverdlovsk 1988), vzniklých v 70. a 80. letech a pojednávajících o dílech současných spisovatelů V. Šukšina, V. Bělova, V. Rasputina, V. Bykova, Č. Astmatova a řady dalších. Z Lejděrmanovy dílny pozdějších let bych připomněl jeho soubor „mini-monografií“ *Russkaja literaturnaja klassika XX veka* (Jekatěrinburg 1996), v němž zejména analyzuje vrcholná díla takových autorů, jako je I. Babel, O. Mandelštam, A. Achmatovová, M. Šolochov, A. Solženicyn, V. Šalamov, V. Šukšin aj.

Lejděrman takto napsal celé dějiny ruské literatury XX. století, vstoupil do celoruských časopisů a diskusí, stal se lídrem jekatěrinburské literární vědy. Významná jsou i jím inspirovaná vydání sborníku *Russkaja literatura XX veka: napravlenija i tečenija*, v nichž lze nalézt hutné stati o pracích ruských autorů (Bulgakov, Osorgin, Gazdanov, Nabokov, A. Platonov a mnozí další), ale i o tendencích americké literární vědy. Zde je mj. publikována ve 4. svazku z roku 1998 řada statí o podstatě a praxi socialistického realismu (např. Lejděrmanova práce *Pod maskoj socrealizma: roman L. Leonova Russkij les*). Lejděrmanův syn Mark Lipoveckij delší dobu působil v USA a je autorem vůbec první ruské monografie o ruském postmodernismu (*Russkij postmodernizm*, Jekatěrinburg 1997).

Jednou z posledních prací N. Lejděrmana je *Gorkij v škole: Novoje pročtenije* (Moskva 2005), kterou napsal se známým pedagogem A. M. Sapirem. Ta je příkladem spojení literární historie se školní praxí, které se v Rusku praktikuje již dávno, ale které nyní dostává nový obsah. Přehodnocování ruského literárního vývoje XX. století se tak děje na vysoké vědecké úrovni a je zbaveno unáhlených a přímočarých soudů, k nimž někdy inklinuje naše věda a škola. V knize o M. Gorkém Lejděrman shrnuje základní poznatky současné ruské literární historie o životě a díle spisovatele, objektivizuje jeho portrét analýzou jeho postojů v každé historické epoše, aniž glorifikuje nebo dehonestuje. Akcentuje především objektivní smysl jeho prací. Podrobně se tu analyzují díla, jako jsou bosácké povídky *Čelkaš*, *Konovalov* aj., drama *Na dně*, román *Matka*, *Zkazky o Itálii*, *Nesoučasné myšlenky*, *Život Klíma Samgina* a řada dalších. Našeho čtenáře může překvapit rozsáhlý rozbor románu *Matka*. Ten předkládá ruskému učiteli různé varianty výkladu, jak se během století vytvářely, a akcentuje pojetí A. Siňavského a některých současných badatelů. Kniha o Gorkém dává učitelům literatury vyčerpávající kritický výklad o nejvýznamnějších monografiích a statích o spisovateli od Vorovského po Suchich, a je na čtenářích, aby si na základě vlastní analýzy děl a rozborů Lejděrmana-Sapira udělal svou představu a realizoval ji ve výuce. Není to tedy strohá metodika vyučování literatuře, ale podnět k vlastnímu učitelskému hodnocení.

Výsledky bádání jekatěrinburské literárněvědné školy se tak zúročují nejen v literární historii a v teorii žánrů, ale i ve vyučovacím procesu v ruské škole.

Miroslav Zahradka

Vynikající encyklopedie Slovenska

Slovensko. Dejiny. Divadlo. Hudba. Jazyk. Literatúra. Ľudová kultúra. Výtvarné umenie. Slováci v zahraničí. Vedúci editor: Magdaléna Fazekašová, zodpovedné redaktorky: Edita Sabolíková, Oľívia Škvarnová. Perfekt a Literárne informačné centrum, Bratislava, sine (pravdepodobne 2006).

S finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky vychádza táto publikácia: zdálo by sa, že je to jedna z rutinných kníh, ktoré čas od času vychádzajú, aby bola

k dispozici reprezentativní kniha pro domov i svět, ale není tomu tak. Je to podle mého názoru jedno z nejlepších děl svého druhu, které v posledních letech na Slovensku, a nejen tam, vyšlo. Kvalitně redigované, vydané na krásném papíře, výtvarně vkusně řešené, s řadou vyobrazení, střídmych artefaktů a fotografií, encyklopedické výkladové dílo střízlivě pojaté, přitom – nehledě na množství autorů – obdivuhodně stylově a jazykově vyrovnané, čtivé, tvořící jeden homogenní celek. Nelze ani vyjmenovat všechny autory, kteří se na této knize, základní pomůcce pro areálově koncipovanou slovakistiku, podíleli, nicméně byli to odborníci na slovo vzatí, schopní odstupu, nadhledu i přesahu.

Nikdy jsem nečetl lepší pojednání o slovenských dějinách jako to, co sem napsal Dušan Škvarna: vyváženost výkladu – při různosti názorů, jež zaplavují slovenské prostředí – je obdivuhodná, včetně partií o Velké Moravě, Uhrách, ale také o československismu a jeho historickém poslání; najdeme tu i citlivou a diferencovanou interpretaci vztahu Čechů a Slováků v první Československé republice, ocenění Československa a jeho úlohy: „Po roku 1918 existenciu Slovenska už nikto nespochybňoval. Československé zákony přesne vymedzovali jeho územie a hranice. Slovenská hymna, vlajka a znak sa stali súčasťou štátnych symbolov, slovenčina (aj keď v zákonoch figurovala iba českoslovenčina...) bola úradným a vyučovacím jazykom.“ (s. 47). Pro Čechy se takové hodnocení zdá možná běžné, ale samozřejmě tato hodnocení v slovenském prostoru rozhodně nejsou.

O divadle psala Juliana Beňová, o jazyce skvěle a s velkou erudicí pojednala jedna z velkých osobností slovenské lingvistiky Pavol Žigo, literaturu si rozdělilo více bratislavských autorů, mezi nimi např. Zuzana Kákošová, Miloslav Vojtech, Braňo Hochel, o lidové kultuře a zahraničních Slovácích napsala Marta Boríková, o výtvarném umění mj. Mária Smiláková, Dana Bořutová, o hudbě Marta Hulková, Lubomír Chalupka, řada autorů se podílela na fotografiích, další materiály byly převzaty z archivu Divadelního ústavu a archivu Památkového ústavu v Bratislavě.

Uměřená, vyvážená, faktograficky v rámci možností dokonalá, vědecky důkladná a dotážená do současnosti: to jsou atributy publikace, jaké v dnešním časovém tlaku nejsou běžné.

Ivo Pospíšil

Slovenské studie o ruské moderně a avantgardě

Pašteková, S.: Moderné inšpirácie ruskej literatúry (Kulturno-historické, poetologicko-interpretáčn e a recepčné súvislosti ruskej literatúry začiatku 20. storočia). Bratislava 2006, 152 s.

Pozornosti českého rusisty by neměla uniknout publikace slovenské badatelky doc. PhDr. Soni Paštekové, CSc. s názvem *Moderné inšpirácie ruskej literatúry (Kulturno-historické, poetologicko-interpretáčn e a recepčné súvislosti ruskej literatúry začiatku 20. storočia)*. I když za posledních třicet let vyšla v Česku i na Slovensku řada prací o ruském umění přelomu 19. a 20. století (Z. Mathauser, M. Drozda, L. Zdražil, M. Zdražilová, A. Červeňák, I. Pospíšil, O. Kovačičová, V. Svatoň a další), tato nová práce se mezi nimi jistě neztratí a najde své čtenáře. Útlá knížka o 152 stránkách (včetně anglického resumé, bibliografie a rejstříku) je souborem několika studií a mapuje všechny podstatné kulturně historické, poetologické, interpretační i recepční aspekty ruské literatury „stříbrného vě-